

RUNER

RUNER

RUNER
af
Gunhild Jørgensen

Jo ældre, man bliver, des tydeligere husker man de ting, som i barndommen gjorde indtryk på en. Det er, som om de mønstre, der blev tegnet i barnesindet, bliver klarere - fortæller noget om en selv, som man hele tiden har vidst, men aldrig givet ud tryk for.

Jensen var murer. Han var nok ikke så gammel, men når man kun er 4-5 år, synes man, at en mand er gammel, hvis han er krumbøjet og har rynker.

Han boede i kvistlejligheden i Dørges hus sammen med sin kone. Om hende ved jeg ingenting, men Jensen gik i nogen tid og gjorde »bette nøt« på husene derhjemme.

Vi snakkede så godt sammen. Han kunne lide børn - selv havde han ingen haft. Han kom stikkende med et æble og en sukkerstang til mig. Det var nok ikke det, der gjorde, at jeg kom til at elske ham.

Han havde tid til at snakke med mig, mens han brugte hvidtekost og puttede lidt cement ind i revner i muren.

Han gav sig tid til at lytte til min snak. Han smilede, når jeg syntes, at jeg sagde noget morsomt. Han nikkede venligt, når jeg syntes, at jeg sagde noget klogt.

Jeg fortalte ham, at jeg havde hjulpet til med at lægge tillæg inden i Rougsøbladet i onsdags, så jeg havde tjent 70 øre, som var puttet i sparebøssen. Jeg sparede nemlig sammen til en hest. Når sparebøssen var fuld, skulle pengene i banken. Far havde lovet, at han ville sætte lige så mange ind, som jeg selv havde sparet sammen, så det varede nok ikke så længe, før jeg kunne købe en hest.

Jensen fik at vide, at jeg havde en stor dukkevogn, som jeg næsten ikke kunne køre med, fordi jeg var for lille. Anna var meget større, og hun havde en

lille dukkevogn, så hun ville gerne låne min.

Mit dukkekomfur var kun af blik, og det var så skævt, at det næsten ikke kunne stå. Anna havde et sort komfur af rigtig støbegods med rigtige sorte gryder, der kunne stikkes ned i ilden - og med hvid emalje indvendig. Der var også en ovn, som man kunne bage kager i. Sådan et komfur kunne jeg aldrig få. Det var kun købmandsbørn, der kunne. Købmanden solgte rigtige, store komfurer, og så kunne de til deres piger købe et dukkekomfur magen til - eller måske fik de dem foræret.

Købmandens sorte hund hed Smut. Jeg var bange for Smut - og for alle andre hunde. Selv om de sagde, at Smut ikke bed, men bare gøede, løb jeg op på købmandens trappe og hylede, når Smut kom løbende.

Murer Jensen kunne godt forstå, at det slet ikke var så nemt at være mig. Han trøstede mig og sagde, at jeg ikke skulle være bange for hunde, så gjorde de ingenting. Det kunne Jensen jo sagtens sige, når han ikke var bange for Smut.

- - -

Da vi havde snakket meget længe om de ting, som skete hver dag, fortalte jeg ham også om den prinsesse, jeg altid tænkte på, når jeg lå i sengen om aftenen og ikke kunne falde i søvn - og det kunne jeg næsten aldrig.

Det var en rigtig prinsesse. Hun havde altid en rød lang kjole på - enten var den af silke eller af fløjls med guldkanter og langt slæb og med ædelstene på. Hun boede i et rigtigt slot med mange tårne

og mange store stuer, hvor slæbet rigtig kunne få plads til at slæbe hen ad gulvet.

Hun ventede på en rigtig prins, som kom ridende på en hvid hest med guldsnore til tømme. Prinsen var i blå fløjlsdragt med hvide strømper og handsker og en blå kappe, der flagrede bagud, når han red hen til slottet. Når han holdt ved prinsessens vindue, svingede han sin store blå hat med de hvide fjer. Han kom og hentede prinsessen hjem til sit kongerige hver aften - hvis jeg da ikke var faldet i søvn, inden han nåede det.

Jensen syntes, at det var et godt eventyr, jeg havde digtet. Det var jeg ikke helt tilfreds med, for det var jo ikke et eventyr, jeg havde fået læst af en bog, men noget, jeg oplevede, før jeg faldt i søvn. Det var sommer, da Jensen gik og pyntede op på huse-
ne, og inden han var færdig, skulle jeg på sommerferie hos moster og morbroder i Hadsten.

Der oplevede jeg meget, og jeg glædede mig til at fortælle Jensen om Cirkus, hvor de gjorde gymnastik i en gynge helt oppe i toppen af teltet - og de faldt ikke ned, selv om de slyngede fra den ene gynge til den anden, om damen, der gik på en snor med en paraply over sig, om hestene, der allesammen gjorde det samme på samme tid, og om en mand, de kaldte en klovn. Han kom ind engang imellem og bar sig meget dumt ad. Det allermest dumme var, da han løb ud med et par store dame bukser med blonder flagrende efter sig. Det aller floveste var, at alle mennesker i cirkus - undtagen jeg - lo af det. Det var for dumt at le af, sådan

noget pjat.

Jensen skulle også se alle påklædningsdukkerne, som jeg havde købt hos bogbinder Kristensen. Han havde mange flere at vælge imellem, end Dørge.

Man kunne få nogle helt små for 5 øre for et ark, nogle lidt større for 10 øre, men de dyreste kostede 20 øre. Når jeg købte de store, havde jeg ikke råd til at købe noget den næste dag, for jeg havde en krone med, og den skulle slå til til hele ugen.

Jeg kom hjem fra sommerferie. Fortalte far og mor, at jeg havde haft det godt, været i cirkus, havde været med moster ude at hente mælk på Sandager

hver dag. De fik også at vide, da de spurgte, at jeg skulle hilse, og at jeg havde sagt tak for mad - i alt fald næsten hver gang, vi havde spist.

Da det var overstået, sagde jeg:

- Nu skal jeg hen og snakke med Jensen.

Jeg kunne ikke forstå, at far og mor blev så sære i ansigtet, og at far smilede så skævt, da han sagde:

- Det kan du ikke.

- Det kan jeg vel nok - hvis Jensen ikke er på arbejde.

- Jensen er ikke på arbejde, og det kommer han heller ikke mere. Jensen er død. Han står oppe i kapellet og skal begraves i morgen.

- Død - hvad er det? Hvorfor står han i kapellet, når han bor oven på Dørges? Jeg vil snakke med ham. Jeg har så meget at fortælle ham. Jeg har lovet ham det, inden jeg rejste på sommerferie.

- Lille pige - sagde mor. Når man er død, er man oppe i Himlen. Der er Jensen nu, og i morgen skal han begraves oppe på kirkegården.

Jeg vidste godt, hvor kirkegården var. Det var langt væk, oppe ved kirken, men der skulle Jensen ikke være, så kunne jeg jo ikke snakke med ham - og heller ikke, når han var oppe i Himlen.

- Jensen kan da ikke være både oppe i Himlen og oppe på kirkegården.

- Når et menneske dør, flyver sjælen op i Himlen, og kroppen bliver begravet i jorden, fortalte mor.

- Jamen, hvornår kommer han hjem, så jeg kan gå hen og snakke med ham?

- Det kan du aldrig mere, for han kommer ikke

hjem - aldrig mere.

Endelig forstod jeg, at jeg ikke mere kunne komme til at snakke med Jensen og brød ud i et skrig af protest.

- Jeg vil se Jensen oppe i kapellet. Jeg vil se ham. Han skal komme igen. Han må ikke være død, for jeg elsker ham, og han var så rar.

Mor tog mig på skødet, selv om jeg strittede imod, og fortalte mig stilfærdigt, at alle mennesker skulle dø, at sjælen - som jeg ikke forstod, hvad var, men det måtte være noget med fjer ligesom prinsens hat, ellers kunne den ikke flyve - kom op til Gud i Himlen, hvor den levede og altid havde det godt, mens kroppen blev begravet i jorden på kirkegården.

Jeg kunne ikke få lov at besøge Jensen i kapellet, for han var død af den spanske syge, og så kunne han smitte, så jeg også døde.

Jeg syntes ikke, at det gjorde noget, om jeg døde og kom op til Jensen, men jeg kunne naturligvis ikke gå alene helt op til kapellet, og det ville jo være forfærdeligt, hvis far eller mor fulgte med mig, og de så blev smittet og døde af den spanske syge.

- Skal alle mennesker dø, spurgte jeg - da ikke du og far?

- Jo, vi skal allesammen dø, men jeg vil meget gerne have lov at være din mor længe endnu, svarede mor.

Fortvivlelsens styrke ebbede ud. Jeg skreg ikke mere højt og sagde, at jeg ville snakke med Jensen. Jeg forstod, at det ikke nyttede, men fortvivlelsen

hulkede inden i mig over dette forfærdelige, som betød, at der var andre, som skulle dø af den spanske syge, og som jeg så heller ikke mere kunne snakke med.

- - -

Der var mange andre, der døde af den spanske syge, men det tog jeg mig ikke noget videre af. Det var kun dem, som jeg godt kunne lide, der ikke

måtte dø fra mig.

Hougesens, der havde manufakturforretning hennepå hjørnet, havde tre piger. Paula, som var en meget stor pige og gik i skole i Randers, Nina, som var lidt ældre end mig, og Ketty, som var lidt mindre end mig.

Jeg legede sommetider med Nina og Ketty, og Hougesens og far og mor kom sammen og drak kaffe om aftenen.

Hougesen blev syg af den spanske syge, meget syg, og Nina og Ketty måtte kun lege, når de var meget stille, og jeg måtte slet ikke komme hen og lege med dem.

Far gik derhen og så til Hougesen, og hver gang han kom hjem, spurgte vi: Hvordan går det?

- Det går ikke godt, sagde far. Han kan nok ikke leve ret længe, og det er slemt for fru Hougesen, for Nina og Ketty spørger, hver gang hun kommer ud fra soveværelset: Er far ikke snart død, så vi kan få lov at lege igen.

Hougesen døde, kom i kapellet, kom op i Himlen og blev begravet på kirkegården, men det gjorde mig ikke ret meget, for så kunne jeg lege med Nina og Ketty igen.

- - -

Bedstemor boede hjemme hos os. Hun havde boet på Sjælland, da bedstefar levede. Han var død, før jeg blev født, og var jeg blevet en dreng, skulle jeg have heddet Henrik - for det hed han.

Bedstemor var rar, og hun var stor. Hendes kjoler var altid meget lange, så lange, at man kun lige

kunne se, at hun havde sorte sko på.

Bedstemor var altid hjemme, bare ikke hele søndagen, for så gik hun i kirke. Hun havde en stor, sort salmebog med store bogstaver, for hun så ikke så godt, selv om hun tog sine små briller med nikkeltel på. De var bundet sammen med et sort bånd i nakken, for at hun ikke skulle tabe dem på gulvet, så de gik i stykker. Bedstemor havde altid tid til at snakke med mig. Far sagde også, at bedstemor var stædig.

Vi havde naturligvis et sort komfur i køkkenet med

en stor, sort ovn. Den kaldte bedstemor en on. Far sagde, at det hed en ovn. Det kunne de blive ved med at sige længe, og så sagde far, at bedstemor skulle stave til ovn. Det gjorde hun: o v n - det siger on - og så lo de begge to og vi andre med, selv om jeg ikke rigtig forstod, hvorfor det var morsomt.

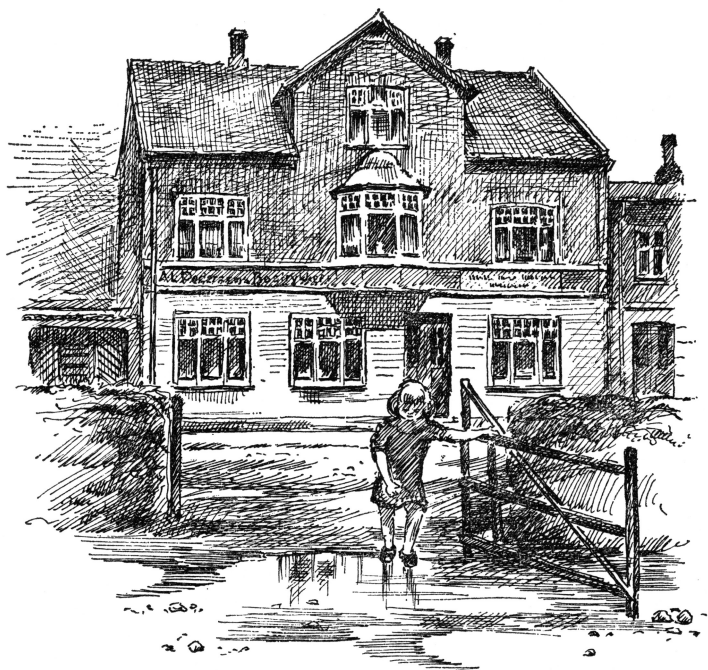
Jeg var blevet så gammel, at jeg snart skulle i skole. Inden jeg kom det, skulle jeg i alt fald kende bogstaverne og kunne stave lidt i ABC-en, men det brød jeg mig ikke spor om, så det kunne jeg altså ikke.

Jeg kendte godt bogstaverne og vidste, hvor de lå i sættekasserne nede i trykkeriet, men lære dem i en bog - det var ikke noget for mig.

Far og mor masede med mig for at få lært mig bogstaverne og stave a b e, det siger abe, men jeg så hele tiden til den anden side og sagde, hvad der faldt mig ind.

- Lad mig, sagde bedstemor, og så gik vi ind i den pæne stue og lukkede døren og satte os ved siden af hinanden i sofaen. Den pæne stue hjalp ikke på min lærelyst. Der var så mange ting i den stue, som man ikke overså, fordi man ikke så dem hver dag, og jeg ville meget hellere snakke med bedstemor om billedet af drengen, der så på frøen og spurgte: Kan du tale, end se på bogstaver.

Vi blev i den pæne stue længe - måske to timer, måske flere. De var i alt fald lange for mig. Bedstemor var skuffet, så skuffet, at hun sagde: - Det er trist. Den pige kan da vist ikke lære noget.

Bedstemor var altid rar. Jeg fik lov at hjælpe hende, når jeg havde lyst, og blev fri, når jeg ikke havde lyst mere. Efter hver storvask strøg bedstemor, og hun var så flink til ikke at stryge alle lommetørklæderne på en gang, men sådan indimellem, så jeg kunne lægge dem sammen efterhånden. Jeg var meget stolt, når de lå i fine stabler, som jeg havde ordnet.

Bedstemor blev syg, meget syg, så syg, at hun kom til at ligge i fars og mors soveværelse, som var lige

ved stuerne og køkkenet. Bedstemor fik vand i kroppen, men hun var lige rar, selv om hun ikke sagde så meget.

Mens bedstemor var syg, var der storvask, og mor strøg i køkkenet, og jeg lagde lommestørklæder sammen. Da de var færdige og lagt i fine stabler, løb jeg med dem ind i soveværelset til bedstemor, stod op på fodenden af sengen og viste hende, at jeg havde gjort det lige så fint, som jeg plejede.

- Ja, lille Gunhild, det komme vi aldrig mere til at hjælpe hinanden med, sagde bedstemor.

Så vidste jeg, at bedstemor skulle dø, at hendes sjæl skulle op i Himlen, og at hun skulle begravnes oppe på kirkegården.

Selv om jeg vidste, at det ikke nyttede noget, at jeg sagde, at jeg ikke ville have, at bedstemor døde, sagde jeg det alligevel og løb hulkende ud i køkkenet til mor. Hun sad på den store tørvekasse, jeg gemte hovedet i hendes skød, og jeg kunne slet ikke holde op med at græde, for jeg ville beholde bedstemor, som altid havde tid til at snakke med mig.

Bedstemor døde en nat, og jeg græd meget hver gang, jeg kom til at tænke på, at hun var død.

Hun stod i sin hvide kiste på nogle bukke inde i soveværelset, og jeg gik med mor i hånden ind og så til hende. Hun lå så stille og var så pæn.

Døren ind til soveværelset var lukket, så der var helt stille inde hos bedstemor, men den dag, bedstemor skulle i kapellet, manglede jeg et lommestørklæde. Jeg løb hurtigt hen til sovekammerdøren,

slog den op - og blev meget, meget stille - og flov. Mor hentede det lomme-tørklæde til mig, og jeg fortalte aldrig til nogen, at jeg var faret ind i soveværelset, da bedstemor lå i sin kiste derinde, for jeg vidste, at man skulle være stille hos de døde.

Bedstemor blev kørt op på kirkegården på købmandens fladvogn, der var pyntet med blomster. Far lånte Halles jumpe, så far, mor og jeg kunne køre bagefter vognen med kisten. Det var meget spændende, så jeg glemte næsten at være stille, og at bedstemor var død og skulle begravnes på kirkegården, og at hendes sjæl var oppe hos Gud i Himlen, så jeg aldrig mere kunne snakke med hende.

Gunhild Jørgensen: Runer med tegninger af Sv. E. Ihle er udsendt som privattryk i anledning af julen 1973 i 325 nummererede eksemplarer, hvoraf dette er nummer

Skriften er 10 pkt. Garamond, sat på Linotype. Papir: Matglittet tryk E 270 fra De forenede Papir fabrikker. Omslag: Carmen symphoni fra C. C. Winthers Eftf., Århus. Klicheer: Odense Reproduction, Odense. - Trykt hos F. V. Backhausens Eftf. a/s, Viborg Stiftsbogtrykkeri. December 1973.

